

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Primus Imperator Yuus. Solus imperavit annos X.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER SECUNDUS

De primâ imperante familia HIAA.

PRIMUS IMPERATOR

Y U U S.

Solus imperavit annos x.

*Cyclo 9. an. 11.
ante Christum
2107.*

*Tuus regnum
fugit, cui ali-
us immiget.*

*Cur Tuus rex
non imperator
voceatur.*

*Electio Impe-
ratoru in suc-
cessionem
transijt.*

Ortuò XUNO ejus filius YUUM sibi prælatum indignè ferens, cùm naturâ imperium sibi deberi crederet, armis illud ivit assertum. Sed nec consilium, nec tentata vis quicquam profuere. YUUS quidem, etsi divisâ paullo antè potentâ fessus, profugerat è regiâ. Sed fugientis modestiam sceptrâ sequebantur; desertoque ab omnibus XUNO filio retractus est ad culmen, omnino dignus, qui imperaret, quippe qui nulli tunc vel rebus gestis, vel ingenij magnitudine secundus habebatur. Sinensis tamen scriptores hæcenus obtrectarunt ejus laudibus, ut regem tantum, non imperatorem vocarent. Suspicio erat in illum tanquam filiorum nepotumque suorum plus æquo amantem & sollicitum, ut uni traditum imperium ad ceteros deinceps prodiret. Hinc familia HIAA apud Sinas prima hereditariâ dignitate imperium in posteris propagavit. Atqui non patris ambitio filium, sed suamet eum virtus rebus præposuit. Ab hac jam tum ubique charus, ab omnibus expetebatur. YUUS quidem successorem sibi elegerat YEUM quendam, jam antè in imperij societatem adscitum; at ubi diadema morte illius vacuum fuit, omnium ordinum consensu, YEO spreto, ad YUI filium delatum est, utriusque merita spectantium. Ita eligendi mos, si-ve jus in hereditariam successionem transijt. Hæc familia HIAA duravit annis quadringentis quadraginta & uno, septemdecim Imperatorum

torum successione continuâ rerum apud Sinas posita. Ego enim Imperatores eos deinceps vocabo, ut à regibus & regulis beneficiarijs distinguantur. Hinc patet, quod paullo antè monui, ad hoc usque tempus imperatoriam potestatem sacerdotio annexam ab eligentium voluntate pependisse. Ac licet post hunc Imperatorem electionis ritus abolitus sit, sacrificij tamen haud perinde. Nam hodie quoque soli Sinarum Imperatori concessum est, XANGTI, hoc es, supremo Imperatori sacrificare, capitis pœnâ constituta ijs, quibus id agere non esset religio. Nostro ævo numen quoddam colunt, quod, quale sit, planè ignorant; olim verò, quin verum Deum agnoverint, ex doctrinâ à Noë traditâ dubium nobis nullum est. Imò credimus, quàm plurimos olim in primavâ naturæ lege salutem post mortem consecutos. Talia enim tantâque sunt, quæ de illorum virtutibus ac pietate sunt ab antiquis scriptoribus prodita memoriæ, ut hoc perquam credibile efficiant. Faxit Deus, ut operâ Societatis nostræ, quæ adhuc non sine ubere fructu in Sinarum culturâ desudavit, amplissimum hoc imperium tandem intelligat, quem veneretur! Mihi videtur verisimile, per summum Imperatorem, XANGTI dictum, Sinas olim Deum optimum maximum intellexisse. Huic enim ut supremo numini sacra faciebant, fundebantque preces, nullis ad religionem exciendam simulacris aut statuis usi; quippe qui numen ubique præsens venerantes, illud extra sensus omnes positum, nullâ crederent imagine posse mortali oculis repræsentari. In montibus tamen ferè templa illi struxere, ubi preces eidem adhibebant. Et sanè duæ illæ syllabæ XANGTI supremum Imperatorem significare videntur, sicut è contrario Imperatorem suum in terris jura dantem Sinæ HOANGTI vocant.

*Sinæ aliquam
Dei inortiam
habere.*

*XANGTI
quid?*

Intelligendum est autem, ut plus lucis habeat in annalibus nostris ratio temporum, Imperatorum annos omnes eorum gubernationi attributos, quocunque mense moriantur, pro completis haberi. Quamvis enim Sinæ mox eodem anno, quo quis ex Imperatoribus diem obijt, alium in vicem substituunt; is tamen honor demortuo usque ad finem anni fatalis habetur, ut ejus nomine omnia gerantur, diplomatis quoque literis que publicis velut viventis adhuc auctoritate signatis. Successor autem initium sequentis anni suo demum insignit nomine; nisi transferatur imperium in aliam familiam. Tunc enim quo die imperium auspiciatur, nomen suum anno tribuit.

Y u u s itaque anno suprâ notato solus regnâsse dicitur, et si sta-
tim

tim à XUNI excessu, qui in superiorem annum incidit, regnare cœpit. Fuit is HOANGTII, præstantis illius Imperatoris, quarto loco nominati nepos. Gaudebat maximè colore nigro; quem idcirco in omnibus vexillis suis voluit esse. Victimam tamen, quæ summo Imperatori faciebat, croceas sive luteas malebat. Imperij ditionem, quæ omnis erat à XUNO divisa in provincias duodecim in novenas coërcuit. Mira de modo agrum cujuslibet tractûs utiliter colendi, serendique conscripsit. Quippe glebam, fertilitatem situm cujusque soli penitus perspectum habebat, cum suapte industriâ, tum aquarum deductione. Hinc multa & miranda de agriculturâ & stercoreatione præcepta; quæ pro terræ, quæ aratur, ingenio sunt diversa. Fimum usurpant varium. Alibi bovino, alibi equino aut humano excremento saturant agros; alijs locis contusa vaccarum ossa, gallinarum plumas, cineres, porcorum fetas, & similes quisquillas pro lætamine glæ inpergunt. Ita nihil apud Sinas in tantâ pretiosarum rerum copiâ, quantumvis vile, deperit nihil quod usum non habeat, maximo regni totius emolumento. Ex hac autem YUÏ solertiâ patet, eum geometriam juxtâ & geographiam calluisse. Nam totam Sinarum terram non modò aptè divisit, sed ita dimensus est, ut, quâ altior, quâ depressior esset, illum scire necessarium fuerit ad aquas sine noxâ derivandas. Soli verò & glæ cujusque naturam habuisse cum primis exploratum liber XUKING, unde ista desumsi, pluribus testatur.

*Maxima
Agricultura
partitio apud
Sinæ.*

*TVVS geo-
metra.*

*Vasa novem
geographica
magna asti-
mationis.*

*XVVS astro-
logus.
Constellationes
viginti octo,
seu luna man-
siones.*

Exinde pro novem provinciarum numero totidem vasa è cyprio ære fudit provincias referentia; quarum geographica descriptio inibi erat expressa. Opus fuit omnino stupendum, maximique semper, à regibus fieri solitum, non artis tantum admiratione, sed etiam omni- nis melioris gratiâ. Quisquis enim penes se vasa illa servaret, is de- mum Imperator habebatur; in earumque accuratâ custodiâ regni sta- bilitatem esse sitam credidere. Cunctas insuper imperij terras, sub quarum cælestium constellationum essent dominio, studiosè observa- vit. Ejus in hac re judicium apud Sinas etiam nunc viget, vocaturque YUÏ divisio. Constellationes autem Sinæ numerant viginti octo, quas nostris Lunæ mansionibus pari numero definitis olim respondiisse ar- bitror. Nam singulæ quosdam in cælo gradus occupant, inæqualiter tamen, itaque, ut simul totum circulum compleant gradus trecenti & sexaginta; licet à Sinis totus circulus dividatur in gradus trecentos & sexaginta quinque, minuta viginti quinque, ad motum nimirum Solis annum,

annuum. Has viginti octo constellationes nostro modo ad calculum vocatas, ad annum millesimum, sexcentimum, vigesimum octavum hic ponere visum est. Pro reliquis annis illarum longitudo facile per motum stellarum fixarum eruetur. Terras vero illis subjectas non adscribo, quod in Atlante extremæ Asiæ satis id superque præstiterim.

Nomen	Longit.	Gradus	Signa.
Kio ♃	198. 39.	18. 39.	♌
Kang ♀	209. 14.	29. 14.	♌
Ti ♃	219. 54.	9. 54.	♍
Fang ☉	237. 48.	27. 48.	♍
Sin ☾	242. 34.	2. 34.	♎
Vi ♂	250. 7.	20. 7.	♎
Ki ♀	265. 43.	25. 43.	♎
Teu ♃	275. 3.	5. 3.	♏
Nieu ♀	298. 54.	28. 54.	♏
Niu ♃	306. 35.	6. 35.	♏
Hiu ☉	318. 14.	18. 14.	♏
Guei ☾	328. 13.	28. 13.	♏
Xe ♂	346. 20.	18. 20.	♐
Pi ♀	4. 1.	4. 1.	♑
Quei ♃	15. 32.	15. 32.	♑
Leu ♀	28. 46.	26. 46.	♑
Guei ♃	41. 46.	11. 46.	♑
Mao ☉	53. 37.	23. 37.	♑
Pie ☾	63. 16.	3. 16.	♒
Sang ♂	77. 14.	17. 14.	♒
Cu ♀	78. 35.	18. 35.	♒
Cing. ♃	90. 8.	0. 8.	♓

F

Quei

Quei	♀	120.	33.	0.	33.	Ω
Lieu	h	125.	9.	5.	9.	Ω
Sing	⊙	142.	9.	22.	9.	Ω
Chang	☾	150.	32	0.	32.	⊥
Ye	♂	168.	36.	18.	36.	⊥
Chin	♀	185.	36.	5.	36.	⊥

*Imperator
reprehendit
vult & mo-
menter audit.*

*Rara in regi-
bus exempla.*

*Imperatrix
mirā arte
maritum
placat.*

Quod de hoc Imperatore subjungam, rarum omnino & fortasse inauditum æquissimi Principis exemplum est. Eos, qui officij sui admonitum reprehendebant, non minori facilitate audivit, quàm, ut Sinicâ phrasi utar, aqua deorsum fluit. Hinc ante fores palatij campanam, tympanum, tabellam lapideam, ferream & plumbeam appendi iussit, addito edicto, quo doctis ac probis viris, qui de re aliquâ monendum Imperatorem ducerent, potestas fiebat ex his instrumentis illud pulsandi, quod cuique causarum generi esset destinatum. Qui justitiæ consultum ibant, ære campano; qui legibus ac religioni, tympano edebant sonum. Si regni negotia forent, tabellam plumbeam; si injuriæ à magistratibus illatæ, lapideam; si de carcere ac vinculis querelæ, ferream pulsabant. Utilia suadenti inclinato corpore magnæque honoris significatione gratias agebat. Memorant uno die bis e mensâ surrexisse, ut campanam impellenti aures daret; alio die ter balneum reliquisse, quod toties ex ipso instrumenta pulsari à monitoribus audiret. Fuit tamen, ut primario cuidam Præfecto irasceretur hanc ob causam. Ille Imperatoris facilitate abusus, alijs regni proceribus coram adstantibus, eum acerbius justo errati arguit. Quâ licentiâ offensus, confestim in palatium se proripuit, iræque intumescens, monitorem importunum statuit e medio tollere. Sed præcipiti consilio Imperatrix festivè atque in tempore intercessit. Cognitâ enim irarum causâ, regio cultu, quo potuit exquisitissimo induta, per occasionem maritum adiit. Is insolentem conjugis elegantiam habitumque demiratus, rogat, ecquid sibi vestium nitor alieno tempore quæsitus velit? Cui illa, *Magnas uterque gratulandi nobis causas habemus, ob quas merito hunc, quem vides, cultum assumi latinitia mea testem. Praclarè sanè nobiscum agitur, quibus ij proceres & ministri obtigere, qui adulationis omnis expertes vera nobis loqui non ti-*
ment.

ment. *Pars maxima regie felicitatis est, habere, à quo verum discas; cujus libertas sepe metu offensa substringitur.* Hac sapienti conjugis oratione astúque Imperatoris ira deferbuit.

Erat animo ad commiserationem proclivi. Hinc si fortè præter-
vehens reum videret in iudicium rapi, è curru mox defiliens, séque
ipsum incusans, *Me miserum!* lacrimans ajebat, *Sub TAO & XU-*
NO gens erat ad regum suorum nutum facta; nunc me regnante. nescio
quo meo fato aut culpà, cives in deteriora prolapsi, spretà jubentis autho-
ritate ac doctrinà, suis cupiditatibus obsequuntur. Nec injurià doleo,
principatu meo malos reperiri, quos priorum regum pietas aut abolevit,
aut meliores effecit. At meo vitio scelestos me vivo inter bonos grassari,
quis mihi persuadeat non esse dolendum? Imperatorem ita se aliquan-
do incusantem purpuratorum quidam interpellans, *Pæne,* inquit,
aque regibus ac præmia, sunt ad coercendos cives necessaria. Cui Impe-
rator nihilo sibi placatior, *Scio,* subjicit; *sed me imperante malis locum*
& animum peccandi esse, cum unica Imperatorum antecedentium virtus
eàdem operà bonis ad probitatem calcav, & malis à noxa retrahendis fre-
num esset, hoc est, quod doleo. Cùm aliquando imperij sui ditiones ex
more lustraret; navim, quã per Kiang vastum fluvium vehebatur,
subitò piscis draconi non absimilis, ita suo dorso impulit, ut ever-
tenda crederetur. Quo in discrimine ceteris metu propemodum exa-
nimatis, intrepidus Imperator, coloris & animi retinens, *Calum,* ex-
clamat, *imperium mihi dedit, ut gentem mihi subjectam justitiã rege-*
rem. Id facere mihi semper propositum sanclumque fuit; ut causas non
habeam mortem ceu neglecti juris vindicem timendi. Si me mori necesse;
scio equidem, mortalem me & peregrinum esse, cui diu commorari non
licet in hospitio. Exira patriam dego, dum vivo; cujus aditum si mihi
mors aperiat, quid mori formidem? Hoc monstrum, quod navem inva-
sit, claudendo vitam, domus mea, hoc est, sepulchro me restituet; cujus
si me facit, inquilinum, finito tandem exilio, gaudij potiùs, quàm mæroris
materiem prabet. His dictis bellua subducto tergo, quo navim jactabat,
evanuit; navigantibus nihil incommodi præter mali metum passis.

TVVS anti-
mi commise-
ratione infi-
gni.

Praclara
T VI dicta.

Multa alia præclarè dixit, ac fecit hic Imperator, quæ liber XU-
KING complectitur. Eximia verò documenta & gnomas, quæ ad
rectam gubernationem, dividenda munera, tributa imperanda perti-
nent, ibidémque laudantur, enumerare longum foret; nos pauca libe-
mus. *Rex, dicitabat, perpetuò timeat, & velut per glaciem inambu-*
lans

Axiomata
regia.

lans cautè agat, ne à recti tramite aberret. Regnare quippe difficilis & periculi plena provincia est. Præcepta & leges ne negligat. Voluptati ne immoretur; curæque, ne in ejus usu sit nimius. Agendi finem honestum statuatur, & quod rationi consentaneum. Voluntatis suæ adversus populû sententiam ne sit tenax. Intra se ne pigritetur, sed animum honestè atque utiliter occupet. Quæ faciendæ sunt, perficere ne cunctetur. Regiam habuit in provinciâ XENSÎ, ubi PINGYANG civitas est, ab ipso met constitutam. Hoc dominante toto triduo aurî arenam pluisse, tradunt. Sub hoc etiam tempus celebris ille Sinensium potus confici primò ex oryza cceptus est; cujus authorem ILIUM nominant. Id nectar postquam Imperator degustavit; *Quanta*, exclamat, *hæc potio damna regno inferet! malè ominor meæ quoque stirpi perniciosam & imperij jacturam hæc dulci veneno paratum ire.* Vatem in utroque YUUM fuisse postmodum exitus comprobavit, ut suo loco dicemus. Inventor deinde novæ voluptatis pœnas exilio perfolvit; gravi supplicio in eos decreto, qui se vivente ausi exinde fuissent id genus vini conficere. Verùm utcunque novi liquoris artificem patriâ exesse jussit; ejus certè parandi artificium semel vulgatum abolere non potuit. Hoc succi genus etiamnum toto Sinensi regno in gulæ & mensarum delicijs habetur. Adeò malæ artes in remp, illatæ, citiùs in auctore plectuntur, quàm desinunt.

Aurû pluit.

Vini seu potus ex oryza inventi inventor.

In exilium mittitur.

SECUNDUS IMPERATOR

K H I U S.

Imperavit annis IX.

Cylo 9. an. 21. ante Christum 2197.

Matri instituto proba.

KH I U S ab Y U O patre imperium hereditate accepit omnium ordinum assensu ac voto. Multum ad hoc ei profuit matris feminae sapientissimæ institutio. Illa enim, quæ Principis, quæ subditorum partes essent, a puero filium addocuit, paterna potissimum exempla inculcans. Quæ K H I U S ad vivum imitatus, ita patrem patriasque dotes representavit suis moribus, ut Y U O desiderium in subditorum animis olim inexstinctum, jam aut frigidius esset aut nullum. Tantum potest bona institutio, cum in indolem incidit virtutis